

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

จอมพล สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็น [สมเด็จพระบรมราชินีนาถ](#) ใน [รัชกาลที่ 9](#) พระนามเดิม หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เป็นพระธิดาองค์ใหญ่ของหม่อมเจ้านักขัตตรมงคล (ภายหลังได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็น [พลเอกพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ](#)) กับ [หม่อมหลวงบัว กิติยากร](#) เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันศุกร์ที่ [12 สิงหาคม พ.ศ. 2475](#) ณ บ้านของพลเอก [เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์](#) (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) และท้าววนิดาพิจาริณี (นาง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา) บิดาและมารดาของหม่อมหลวงบัว กิติยากร ตั้งอยู่ที่ [1808 ถนนพระรามที่ 6 อำเภอปทุมวัน จ.พระนคร](#) ได้รับพระราชทานนามจาก [พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว](#) ว่า "สิริกิติ์" มีความหมายว่า "ผู้เป็นศรีแห่งกิติยากร"

พระราชประวัติ

ขณะทรงพระเยาว์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระภคินี (พี่ชาย) 2 องค์ และพระขนิษฐภคินี (น้องสาว) 1 องค์ ดังนี้ [หม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ กิติยากร](#) (ชาตะ พ.ศ. 2472) [หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิติยากร](#) (ชาตะ พ.ศ. 2473) และ [หม่อมราชวงศ์หญิง บุษบา กิติยากร](#) (ชาตะ พ.ศ. 2477)

ในระหว่างยังทรงพระเยาว์ สถานการณ์บ้านเมืองไม่สู้สงบนัก เนื่องจากเพิ่งพ้นจากช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง [24 มิถุนายน พ.ศ. 2475](#) ไม่นาน หม่อมเจ้านักขัตตรมงคลต้องทรงออกจากราชการ รัฐบาลแต่งตั้งให้ไปรับตำแหน่งเลขานุการเอกประจำสถานทูตสยาม ณ [กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.](#) ส่วนหม่อมหลวงบัวซึ่งมีครรภ์แก่ ได้เดินทางไปสมทบหลังจากให้กำเนิดหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ได้ 3 เดือน โดยมอบหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ให้อยู่ในความดูแลของ [เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์](#) และท้าววนิดาพิจาริณี บิดาและมารดาของหม่อมหลวงบัว ดังนั้นจึงต้องอยู่ไกลจากบิดามารดาตั้งแต่อายุน้อย บางคราวต้องเดินทางไปต่างจังหวัด เช่น [พ.ศ. 2476 หม่อมเจ้าอัปสรสมาน กิติยากร](#) พระมารดาของหม่อมเจ้านักขัตตรมงคล ได้ทรงรับนัดคาตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปอยู่ที่ [จังหวัดสงขลา](#)

ปลายปี พ.ศ. 2477 หม่อมเจ้านักขัตรมงคลทรงลาออกจากราชการแล้วกลับมาประเทศไทย จึงทำให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ซึ่งขณะนั้นอายุได้ 2 ชันษา 6 เดือน ได้กลับมาอยู่รวมพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว ณ ตำหนักใน [วังเทเวศร์](#) บริเวณ [ถนนกรุงเกษม](#) ปาก [คลองผดุงกรุงเกษม](#) ริมน้ำ [เจ้าพระยา](#)

การศึกษา

พ.ศ. 2479 เมื่อหม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ ทรงมีอายุได้ 4 ชันษา ก็ได้เข้ารับการศึกษากลับครั้งแรกในชั้นอนุบาลที่ [โรงเรียนราชินี](#) ทว่าในขณะนั้น แม้เหตุการณ์ด้านการเมืองภายใน [ประเทศไทย](#) จะสงบลง แต่สถานการณ์ระหว่างประเทศก็ไม่สงบ กล่าวคือ [สงครามมหาเอเชียบูรพา](#) เริ่มแผ่ขยายมาถึงประเทศไทย [กรุงเทพมหานคร](#) ถูกโจมตีทางอากาศหลายครั้งจนการคมนาคมไม่สะดวก พระบิดาจึงให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ย้ายไปเรียนที่ [โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์](#) เพราะอยู่ใกล้วังพระบิดา ได้เรียนที่นั่นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จนจบชั้นมัธยมศึกษา หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ได้เรียน [เปียโน](#) ซึ่งเรียนได้ดีและเร็วเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังได้ศึกษา [ภาษาอังกฤษ](#) และ [ภาษาฝรั่งเศส](#) ด้วย

พ.ศ. 2489 ครั้นเมื่อ [สงครามโลกครั้งที่สอง](#) สงบลง หม่อมเจ้านักขัตรมงคลต้องเสด็จไปดำรงตำแหน่ง [รัฐทูตวิสามัญ](#) และ [อัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็ม](#) ประจำสำนัก [เซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ](#) ทั้งนี้โดยได้ทรงพาครอบครัวทั้งหมดไปอยู่ด้วย ในเวลานั้นหม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ มีอายุได้ 13 ปีเศษ และเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว

ขณะที่อยู่ในประเทศอังกฤษ หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ได้ศึกษาต่อทั้งวิชาภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส และวิชาเปียโนกับครูพิเศษ^[1] หลังจากนั้นไม่นาน พระบิดาย้ายไป [เดนมาร์ก](#) และ [ฝรั่งเศส](#) ตามลำดับ ขณะที่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ก็ยังคงเรียนเปียโน และตั้งใจจะศึกษาต่อในวิทยาลัยการดนตรีที่มีชื่อเสียงของ [กรุงปารีส](#)^[1]

ระหว่างที่อยู่ในประเทศฝรั่งเศส หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ได้มีโอกาสรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช (ขณะนั้นทรงศึกษาต่อที่ [สวิตเซอร์แลนด์](#) หลังจากเสด็จขึ้นครองราชย์) ซึ่งพระองค์เสด็จประพาสกรุงปารีส โดยทางรถยนต์จากสวิตเซอร์แลนด์ เพราะประสงค์จะเลือกซื้อ [รถยนต์พระที่นั่ง](#) แทนคันเดิม และยังได้รับชมการแสดงดนตรีของคณะที่มีชื่อเสียงด้วย ^[ต้องการแหล่งอ้างอิง] ในระหว่างที่เสด็จพระราชดำเนินมายังกรุงปารีส ก็ได้ประทับที่สถานทูตไทยประจำประเทศฝรั่งเศสเช่นเดียวกับนักเรียนไทยคนอื่นในสมัยนั้น ^[ต้องการแหล่งอ้างอิง] ทั้งนี้เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงโปรดการ [ดนตรี](#) เป็นพิเศษ ขณะที่หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ก็สนใจ [ศิลปะ](#) เช่นกัน ทำให้เกิดความความสัมพันธขึ้น

อภิเษกสมรส

วันที่ [3 ตุลาคม พ.ศ. 2491](#) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทรงเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง โดยมีหม่อมหลวงบัวและหม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ เข้าเฝ้าฯ เยี่ยมพระอาการเป็นประจำ และในช่วงระยะเวลาที่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์อยู่เฝ้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่สวิตเซอร์แลนด์นั้น [สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์](#) (พระนามในเวลานั้น) ได้ทรงรับเป็นธุระจัดการให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เข้าศึกษาในโรงเรียน Pensionnat Riante Rive ^[ต้องการแหล่งอ้างอิง] ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำแห่งหนึ่งของ [โลซาน](#) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหายจากอาการประชวรแล้ว ก็ได้ทรงหมั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เป็นการภายในเมื่อวันที่ [19 กรกฎาคม พ.ศ. 2492](#)

หลังจากทรงหมั้นแล้ว หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ยังคงศึกษาต่อ กระทั่ง [พ.ศ. 2493](#) เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนครเพื่อร่วมพระราชพิธีถวายพระเพลิง [พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล](#) พระองค์ท่านโปรดฯ ให้หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ตามเสด็จพระราชดำเนินกลับ

เมื่อวันที่ [28 เมษายน พ.ศ. 2493](#) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสขึ้น ณ [วังสระปทุม](#) โดยมี [สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า](#) เสด็จเป็นองค์ประธาน ในการนี้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในทะเบียนสมรสและโปรดให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากรพร้อมทั้งสักขีพยานลงนามในทะเบียนนั้น หลังจากนั้น สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าเสด็จออกในพระราชพิธีถวายน้ำพระพุทธรมนต์เทพมนต์แด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและทรงรดน้ำพระพุทธรมนต์เทพมนต์แด่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากรในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสตามโบราณราชประเพณี ต่อมา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้อาลักษณ์อ่านประกาศสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากรขึ้นเป็น "สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์" พร้อมทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน [เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์](#) ในการนี้ด้วย ^{[2][3]}

ต่อมา ในการ [พระราชพิธีบรมราชาภิเษก](#) เมื่อวันที่ [5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493](#) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชดำริว่า ตามโบราณราชประเพณีเมื่อสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกแล้ว ย่อมโปรดให้สถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระอัครมเหสีขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมราชินี ดังนั้น พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น [สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี](#) ^[4] หลังจากนั้นทั้งสองพระองค์ได้เสด็จฯ กลับไปยังสวิตเซอร์แลนด์เพื่อทรงรักษาพระองค์และทรงศึกษาต่อ แล้วเสด็จฯ กลับมาอีกครั้งในปี [พ.ศ. 2495](#)

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

เมื่อ พ.ศ. 2499 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะเสด็จฯ ออกผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ระหว่างวันที่ [22 ตุลาคม](#) - [5 พฤศจิกายน](#) เป็นระยะเวลา 15 วัน จึงต้องมีการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ดังนั้น พระองค์ทรงพระราชดำริว่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีเป็นผู้ทรงพระปรีชาสามารถในอันที่จะรับพระราชภาระกิจในคราวนี้ได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่ทรงผนวช^[5]

ต่อมา ใน [วันเฉลิมพระชนมพรรษา](#) 5 ธันวาคม ปีเดียวกันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการประกาศว่า ตามราชประเพณี เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เคยมีประกาศให้ออกพระนามว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่ทรงผนวช และได้ปฏิบัติพระราชภาระกิจแทนพระองค์ด้วยพระปรีชาสามารถ สนองพระราชประสงค์เป็นที่เรียบร้อย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระอภิไชยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีว่า "สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ"^[6] นับว่าทรงเป็นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระองค์ที่ 2 ของประเทศไทย โดยพระองค์แรกคือ [สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ](#) (ภายหลังได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พระพันปีหลวง)

พระราชโอรส-ธิดา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชโอรส และพระราชธิดา 4 พระองค์ ดังนี้

- [สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี](#) ประสูติ ณ สถานพยาบาลมงซ์ซวี นคร โลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ [5 เมษายน พ.ศ. 2494](#) ต่อมาได้ทรงลาออกจาก [ฐานันดรศักดิ์](#) แห่งราชวงศ์ (ปัจจุบัน ทรงพระนามว่า ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี) เพื่อทรงสมรสกับ [นายปีเตอร์ เจนเซน](#) ชาวอเมริกัน ทรงมีพระโอรส 1 องค์ และพระธิดา 2 องค์
- [สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชาลิลาลงกรณ บรมจักรยาดิศรสันตติวงศ เทเวศรธำรงสุบริบาล อภิคุณูปการมหิตลาดุลเดช ภูมิพลนเรศวรางกูร กิตติสิริสมบูรณส์วางควัฒน์ บรมขัตติยราชกุมาร](#) ประสูติ ณ [พระที่นั่งอัมพรสถาน](#) เมื่อวันที่ [28 กรกฎาคม พ.ศ. 2495](#) ต่อมา ทรงได้รับการสถาปนา ขึ้นเป็น [สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ](#) ฯลฯ [สยามมกุฎราชกุมาร](#) ทรงอภิเษกสมรสกับ [หม่อมหลวงโสมนวลี กิติยากร](#) (ปัจจุบัน ทรงพระนามว่า [พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมนวลี พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมนวลี พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมนวลี](#)) [นางสาวยุว](#)

[ธิดา ผลประเสริฐ](#) (หรือ หม่อมสุจาริณี มหิดล ณ อยุธยา ปัจจุบันคือ คุณสุจาริณี วิวัชรวงศ์) และ [นางสาวศรีรัศมิ์ อัครพงศ์ปรีชา](#) (หรือ หม่อมศรีรัศมิ์ มหิดล ณ อยุธยา ปัจจุบันทรงพระนามว่า [พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาฯ](#)) ทรงมีพระโอรส 1 พระองค์ กับ 4 องค์ และ พระธิดา 2 พระองค์

- [สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์](#) ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ [2 เมษายน พ.ศ. 2498](#) ต่อมา ทรงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระอิสริยยศเป็น [สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี](#) เนื่องในวโรกาส [วันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ](#) ประจำปี [พ.ศ. 2520](#)
- [สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี](#) ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ [4 กรกฎาคม พ.ศ. 2500](#) ทรงอภิเษกสมรสกับ [นาวาอากาศเอก วีระยุทธ ดิษยะศริน](#) (ในขณะนั้น มียศเรืออากาศโท) ทรงมีพระธิดา 2 พระองค์

พระราชกรณียกิจสังเขป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ ครั้งเสด็จไป [สหรัฐอเมริกา](#) เมื่อปี [พ.ศ. 2505](#)

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต อาชีพ และความเป็นอยู่ของบุคคลผู้ยากไร้ และประชาชนในชนบทห่างไกล ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไปทั่วทุกหนแห่งในแผ่นดินไทยนี้

โครงการที่มีสาขาขยายกว้างขวางไปทั่วประเทศ โครงการหนึ่งก็คือ [โครงการส่งเสริมศิลปอาชีพ](#) ซึ่งในภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งเป็นรูปมูลนิธิ พระราชทานนามว่า "มูลนิธิส่งเสริมศิลปอาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์" เมื่อวันที่ [21 กรกฎาคม พ.ศ. 2519](#) และเมื่อ [พ.ศ. 2528](#) ได้เปลี่ยนชื่อ เป็น [มูลนิธิส่งเสริมศิลปอาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ](#) อันเป็นการส่งเสริมอาชีพและขณะเดียวกันยังอนุรักษ์และส่งเสริมงานศิลปะพื้นบ้านที่มีความงดงามหลายสาขา เช่น [การปั้น](#) [การทอ](#) [การจักสาน](#) เป็นต้น

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ยังทรงเอาพระทัยใส่ในกิจการด้าน [สาธารณสุข](#) โดยได้ทรงดำรงตำแหน่ง [สถานายิกาสภาภาษาไทย](#) และหากเสด็จฯเยือนต่างประเทศ ก็มักจะทรงถือ

โอกาสเสด็จทอดพระเนตรกิจการภาษาของประเทศนั้น ๆ เพื่อทรงนำมาปรับปรุงกิจการสภากาชาดไทยอยู่เสมอ

ในกิจการด้านการทหารนั้น ทรงดำรงตำแหน่งพันเอกผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ทรงให้ความสนใจพระทัยต่อการดำเนินงานของกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ตลอดมา โดยผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 21 จะเข้ามาถวายรายงานถึงผลการปฏิบัติงานพร้อมกับรับพระราชเสาวนีย์ตลอดจนคำแนะนำไปดำเนินการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ^{([ต้องการแหล่งอ้างอิง](#))}

นอกจากปวงชนชาวไทยแล้ว บรรดาเพื่อนบ้านที่ต้องลี้ภัยอพยพมายังแผ่นดินไทย ก็ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สภากาชาดไทยไปให้ความร่วมมือกับกาชาดสากล ในการช่วยเหลือผู้อพยพ และพระราชทานครูเข้าไปสอนวิชาชีพให้แก่ผู้อพยพ กิจการดังกล่าวได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจนองค์กรระหว่างประเทศต่างพากันยกย่องและทูลเกล้าถวายรางวัลและปริญญาคุณูปกิตติมศักดิ์เป็นจำนวนมาก ดังเช่น

- [องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ](#) (FAO) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญซีเรสเท็ดพระเกียรติในฐานะที่ทรงยกฐานะของสตรีให้มีระดับสูงขึ้นและทรงเป็นผู้ "ให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง" (11 พฤษภาคม พ.ศ. 2522)
- [มหาวิทยาลัยทัฟต์](#) จากมลรัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณูปกิตติมศักดิ์ สาขามนุษยธรรมในฐานะที่ทรงยกระดับฐานะการครองชีพของประชาชน และช่วยบรรเทาทุกข์ของเด็ก (พ.ศ. 2523)
- [สหพันธ์พิทักษ์เด็ก](#) แห่งนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก (9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2524)
- [สถาบันเอเชียไซไซตี](#) แห่งกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลด้านมนุษยธรรม (14 มีนาคม พ.ศ. 2528)
- [มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าของโลก](#) สดุดีเทิดพระเกียรติ ในฐานะบุคคลดีเด่นด้านอนุรักษ์สัตว์ป่า (19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529)
- [ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งลอนดอน](#) ประเทศอังกฤษ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ ซึ่งสถาบันแห่งนี้เคยมอบให้ แต่เฉพาะ ผู้ที่เป็นแพทย์และนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นเป็นที่รู้จักระดับโลกเท่านั้น (1 พฤษภาคม พ.ศ. 2531)
- [ศูนย์ศึกษาการอพยพ](#) ที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่มลรัฐนิวยอร์ก กราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ไปทรงรับรางวัลความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยประจำปี ณ [วอชิงตัน ดี.ซี.](#) (29 มีนาคม พ.ศ. 2533)
- [กลุ่มผู้สนับสนุนพิทักษ์เด็ก](#) ในสหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534)

- [องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ](#) (ยูเนสโก) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทองโบโรพุทโธ ในฐานะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปหัตถกรรม ณ [ศาลาธรรม จังหวัดเชียงใหม่](#) (30 มกราคม พ.ศ. 2535)
- [กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ](#) (ยูนิเซฟ) ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติคุณพิเศษในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ในฐานะทรงอุทิศพระองค์ประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นผลให้แม่และเด็กล้นล้านได้รับบริการขั้นพื้นฐาน (2 สิงหาคม พ.ศ. 2535)
- [กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ](#) ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแห่งความเป็นเลิศในฐานะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจพัฒนาสตรีไทย (2 สิงหาคม พ.ศ. 2535)

ในช่วง พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา เมื่อเกิด**ความไม่สงบในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้** ทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ สูญเสียสมาชิกในครอบครัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถยังเอาพระราชหฤทัยใส่ พระราชทานความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ^[ต้องการแหล่งอ้างอิง] ทั้งนี้ยังปรากฏอยู่เสมอ ๆ ว่าได้ทรงรับคนไข้ผู้ยากไร้ หรือผู้ทำคุณความดี ไว้เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ เป็นที่ปลอบปล้ำแก่พสกนิกรชาวไทยและแม้ชาวต่างประเทศเป็นอย่างดี

พระราชนิพนธ์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระราชนิพนธ์บันทึก เรื่อง "ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ" เมื่อ พ.ศ. 2505 เป็นพระราชนิพนธ์ที่คนไทยควรจะได้ อ่าน และตระหนักถึงพระปรีชาสามารถในด้านอักษรของพระองค์ท่านอีกอย่างหนึ่งด้วย

ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม ปวงชนชาวไทยทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจึงได้ร่วมกันกำหนดให้วันที่ 12 สิงหาคม ของทุกปี เป็น**วันแม่แห่งชาติ** ตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา เพื่อเป็นที่รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระองค์ท่าน และเป็นการสำนึกถึงคุณของแม่ไปพร้อมด้วย ด้วยนับถือกันทั่วไปว่า พระองค์เปรียบประดุจแม่ของปวงชนชาวไทยทั้งปวง เคียงข้างพ่อของชาวไทย นั่นคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสมอมา

เพลงพระราชนิพนธ์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงไว้ เพื่อบรรเลงกับ [วงดนตรีเดอะแบนด์ซุ่ม](#) และวงดนตรีในพระองค์ ไว้ดังนี้ ^[7]

- [เจ้าจอมขวัญ](#)
- [ทาสเธอ](#)
- [สายหยุด](#)
- [นางแย้ม](#)

สถานที่ พรรณพืช และพันธุ์สัตว์ อันเนื่องด้วยพระนามอภิไธย

สถานที่หลายแห่ง พรรณพืช และพันธุ์สัตว์หลายชนิด ได้ตั้งชื่อตามพระนาม หรือสื่อถึงพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ

สถานที่

ศาสนสถาน

- [พระมหาธาตุพนมภูมิมิสิริ คอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่](#)
- [พระพุทธสิริกิติ์ที่ขามมงคล ประดิษฐานบนคอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่](#)

การแพทย์ และการสาธารณสุข

- [โรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์^{\[8\]} กรมแพทย์ทหารเรือ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี](#)
- [ศูนย์หัวใจสิริกิติ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{\[9\]} มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น](#)
- อาคารศูนย์การแพทย์สิริกิติ์^[10] คณะแพทยศาสตร์ [โรงพยาบาลรามาชิปดี](#)
- ตึกสก. [โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์](#)

สถาบันการศึกษา

- [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ 9](#) ทั่วประเทศ เป็นโรงเรียนจัดตั้งขึ้นเพื่อ [เฉลิมพระเกียรติ](#) เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา เมื่อวันที่ [12 สิงหาคม พ.ศ. 2535](#) เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่องานด้าน [การศึกษา](#) ได้แก่
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี](#)
 - [โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ](#)

สวนสาธารณะ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ

- [สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์^{\[11\]} อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่](#)
- [สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์^{\[12\]} ทางตะวันตกของสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร](#)
- [สวนรมณีนาถ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร](#) สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา เมื่อปี พ.ศ. 2535
- [สวนเบญจกิติ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร](#) รัฐบาลสมัย ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็น [นายกรัฐมนตรี](#) จัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา เมื่อปี พ.ศ. 2535
- [อุทยานเบญจสิริ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร](#) สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา เมื่อปี พ.ศ. 2535
- [ศูนย์ศึกษาเรียนรู้ ระบบนิเวศป่าชายเลน สิรินาถราชินี^{\[13\]} อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์](#)

อื่น ๆ

- [เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนบนแม่น้ำน่าน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์](#)
- [ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์^{\[14\]} ศูนย์การประชุมในกรุงเทพมหานคร](#)
- [หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ^{\[15\]} กรุงเทพมหานคร](#)
- [อาคารเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ\(ภูมิปัญญาท้องถิ่นพนมสารคาม\) โรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา" อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา](#)

พรรณพืช

- [กุหลาบควีนสิริกิติ์ \(Rosa Queen Sirikit\)](#)
- [ดอนญ่าควีนสิริกิติ์ \(Mussaenda philippica A.Rich. cv. Queen Sirikit\)](#)
- [คัทลียาควีนสิริกิติ์ \(Cattleya Queen Sirikit\)](#)
- [มหาพรหมราชินี \(Mitrephora sirikitiae Weerasooriya, Chalermglin & R. M. K.Saunders^{\[16\] \[17\]}\)](#)
- [โมกราชินี \(Wrightia sirikitiae D.J.Middleton & Santisuk^{\[18\]}\)](#)
-

พันธุ์สัตว์

- [ปูราชินี \(Thaiphusa sirikit Naiyanetr, 1992\)](#)